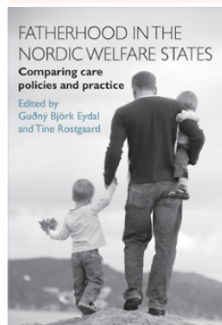

Fatherhood in the Nordic welfare states

Comparing care policies and practice

Ritstjórar: Guðný Björk Eydal og Tine Rostgaard
Bristol. Policy Press. 2014.
409 bls. ISBN: 978-1-44731-047-1

BÓKARUMFJÖLLUN

Síðastliðinn aldarfjórðung hafa auknar áherslur og umræða um jafnrétti einkennt félagsmálafestnu Norðurlanda og frá aldamótum hefur Ísland verið í fararbroddi við móttun löggjafar um foreldra- og fedraorlof. En hvað gerist þegar hin norræna stefna leggur nýjar áherslur hvað varðar hlutverk fedra og viðurkennir mikilvægi þeirra í uppeldi barna sinna? Hvað er að gerast í lífi ungra fedra í dag?

Hefur orðið breyting á ímynd þeirra og hlutverki í daglegu lífi?

Á liðnu ári var gefin út yfirgripsmikil bók um fedur og velferðarríkið sem Guðný Björk Eydal, prófessor við félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands, og Tine Rostgaard, prófessor við félagsmálafestnudeild (Social Policy Department) við Háskólann í Álaborg ritstýra. Í bókinni er fjallað um það hvaða áhrif félagsmálafestna Norðurlanda hefur haft á hlutverk fedra á okkar tímum. Íslenska leikritið *Pabbinn* eftir Bjarna Hauk Þórsson (2007) kveikti hugmyndina að bókinni og í henni er bent á að hlutverk ungra fedra sé nú annað en áður var og langtum óljósara. „Ólíklegt er að ungir fedur taki sér fedur sína til fyrirmyndar, þess í stað skapa þeir sína eigin mynd af föðurhlutverkinu frá rötum og byggja hana á því sem þeir sjálfir telja við hæfi.“

Bygging bókarinnar grundvallast á fimm þemum. Fyrsta þemað fjallar um fedur nútímans í ljósi félagsmálafestnu og réttinda þeirra á Norðurlöndum. Annað þemað skoðar fedramenningu í tengslum við vinnu og umönnun barna, einkum það hvernig fedur semja um fedraorlof við vinnuveitendur sína. Þriðja þemað beinir sjónum að breyttri ímynd og hlutverki fedra í mismunandi fjölskyldugerðum, t.d. hvað varðar samkynhneigða fedur og fedur af erlendum uppruna. Fjórða þemað rýnir nánar í foreldra- og fedraorlof í Danmörku, Finnlandi, Svíþjóð og á Íslandi. Síðasta og fimmta þemað fjallar síðan um það hvernig hlutverk fedra hefur þróast í alþjóðlegu tilliti miðað við það sem sjá má á Norðurlöndum.

Meðal þeirra höfundar sem rita í bókina má nefna þekktu íslenska fræðimenn á þessu sviði – Hrefnu Frið-

riksdóttur, Ingólf V. Gíslason og Guðnýju Björk Eydal. Meðal annars kemur fram að eftir bankahrunið á Íslandi hefur fæðingarorlof verið skert og enn er óljóst hvort sú skerðing hefur haft áhrif á þátttöku fedra í fæðingarorlofi.

Þessi mikilvæga bók lýsir sjónarhorni fedra í jafnréttismálum á skýran og skarpan hátt. Það er ekki síst mikilvægt að rýna í hana í ljósi þess brautryðjenda starfs sem unnið hefur verið á Íslandi í jafnréttismálum. Hægt er að panta bókina hjá Bóksölu stúdenta, Amazon og víðar.

Cynthia Lisa Jeans

Ofbeldi á heimili

Með augum barna

Ritstjóri: Guðrún Kristinsdóttir
Reykjavík. Háskólaútgáfan. 2014.
324 bls. ISBN: 978-9935-23-256-0

BÓKARUMFJÖLLUN

Bókin *Ofbeldi á heimili. Með augum barna* er umfangsmikið verk sem eykur þekkingu fagfólks, sem starfar að barnavernd og ekki síður í félags-, skóla- og heilbrigðisþjónustu, á vitneskju barna og unglinga um ofbeldi á heimilum, hvernig þau bregðast við ofbeldinu, hvaða áhrif það hefur að búa við slíkar aðstæður, upplifun barna á stuðningi fagfólks í skólum og

hvaða mynd fjölmiðlar draga upp af þessari reynslu barna og unglinga. Ritstjóri bókarinnar er dr. Guðrún Kristinsdóttir, prófessor og félagsráðgjafi, sem jafnframt ritar inngang og flesta kafla bókarinnar. Bókin er ritrýnd og annaðist Hildigunnur Ólafsdóttir fræðilega ritstjórn. Meðhöfundar Guðrúnar að bókinni eru þær Ingibjörg H. Harðardóttir, Steinunn Gestsdóttir, Margrét Ólafsdóttir, Nanna Þóra Andrésdóttir og Margrét Sveinsdóttir. Formála ritar Lára Björnsdóttir félagsráðgjafi. Bókin tengist velferð barna, hún snýr að barnavernd og skólastarfi og er byggð á rannsókninni „Þekking barna á ofbeldi á heimilum“ sem unnin var á árunum 2006–2013 af höfundum bókarinnar undir stjórn dr. Guðrúnar. Bókin skiptist í sex sjálfstæða kafla þar sem fræðilegar forsendur eru ræddar í fyrsta kafla og hinir einstöku kaflar bókarinnar síðan tengdir saman í lokakafla. Samantekt er í lok hvers kafla auk útdráttar á ensku og þannig er auðvelt að lesa einstaka kafla bókarinnar eða alla í heild.

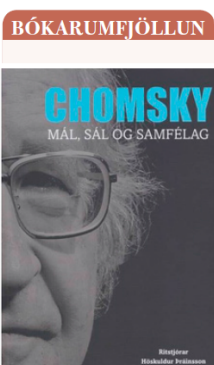
Efni bókarinnar er þörf ábending til fagfólks, hvort heldur kennara og annars starfsfólk í skólum eða félagsráðgjafa og annars starfsfólks í félags- og heilbrigðisþjónustu. Bókin er hin fyrsta sinnar tegundar hér á landi og hefur þegar hlotið bókmenntaverðlaun. Hún er mikilvægt framlag í því skyni að auka skilning á sjónarmiði og stöðu barna jafnframt því að koma auga á börn sem búa við erfiðar aðstæður og veita þeim viðeigandi stuðning. Það verður aldrei unnt að koma í veg fyrir ofbeldi á heimili en með markvissri vinnu er mögulegt að bæta aðstæður og líðan barna sem upplifa slíkt.

Steinunn Bergmann

Chomsky

Mál, sál og samfélag

Ritstjórar: Höskuldur Þráinsson og Matthew Whelpton
Háskólaútgáfan. Reykjavík. 2013
386 bls. ISBN: 978-9935-23-016-4

Á hundrað ára afmæli Háskóla Íslands árið 2011 var bandaríski málvísindamaðurinn og heimspekingurinn Noam Chomsky heiðursfyrirlesari Hugvísindasviðs Háskóla Íslands. Bókin *Mál, sál og samfélag* er afrakstur fjölda námskeiða og málstofa sem haldnar voru um haustið og snerust um hugmyndir og áhrif Chomskys, bæði á sviði samfélagsrýni og málvísinda. Sautján virtir fræðimenn háskólans eiga ritrýnda kafla í bókinni. Að auki eru tveir fyrirlestrar sem Chomsky flutti í Háskólabíói á rituðu máli.

Bókin skiptist í tvennt að loknum inngangi ritstjóra um tilurð bókarinnar, nálgun og framlag Chomskys til vísindasamfélagsins. Fyrri hlutinn ber yfirskriftina *Maður, mál og sál*, en þar er fjallað um áhrif Chomskys á sálfræði og skynjunarfræði. Einnig er kenningum hans um málvísindi gerð ítarleg skil. Seinni hlutinn nefnist *Maður og samfélag*. Þar kynna fræðimenn hlutverk Chomskys sem samfélagsrýnis og ígrundandi fræðimanns sem lætur málefni samtímans til sín taka.

Segja má að rauði þráður bókarinnar snúist um tvær þekkingafræðilegar ráðgátur sem Chomsky setti fram í ritinu *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use* árið 1986. Annars vegar ráðgátu Platóns sem snýr að spurningunni um það hvernig við getum vitað svona mikið með jafn litla vitneskju og við í raun og veru höfum. Hins vegar ráðgátu Orwells, það er spurninguna um það hvernig við getum vitað jafn lítið og raun ber vitni með jafn mikla vitneskju og við höfum. Það

er sérstaklega ráðgáta Orwells sem er fræðimönnunum í bókinni hugleikin. Þar er skírskotað til hins mikilvæga boðaskapar sem Chomsky hefur fram að færa til fræðimanna, hvaða grein vísinda sem þeir tilheyra. Hann furðar sig á því hvernig okkur getur láðst að sjá augljósar staðreyndir sem við höfum beint fyrir framan nefið á okkur. Þetta á einnig við á allþjóðavettvangi og snýr að valdinu sem stjórnvöld og fjölmiðlar hafa tekið sér með að halda vissu efni að okkur og öðru frá okkur.

Seinni hluti bókarinnar um mann og samfélag skírskotar hvað mest til félagsráðgjafa. Þar ber hæst kafli Sigrúnar Júlíusdóttur, „Vitund og valdefling almennings. Um áhrif og ábyrgðarstöðu sérfræðinga og fagfólks“. Sigrún ígrundar þar kjarnann í skilaboðum Chomskys til fræðimanna og tengir hann eigin fagþróun sem félagsráðgjafa. Einnig félagsráðgjöfinni sem fræðigrein og þeirri þekkingafræðilegu þróun sem átt hefur sér stað, ekki síst fyrir tilstilli máttarstólpa eins og Chomskys, Bourdieu, Foucaults og fleiri. Þessir hugsuðir hafa unnið ötullega að því að tengja saman þekkingu, vald og samfélagslega ábyrgð fræðimanna.

Með því að beita ígrundandi nálgun og gera sér grein fyrir hlutverki sínu geta félagsráðgjafar, eins og Chomsky sjálfur, staðið styrkum fótum á grundvelli fræðimennskunnar og með vinnubrögðum sínum lotið þeim lögmálum sem þar gilda og varða strangar fræðilegar kröfur um vísindalega nákvæmni, áreiðanleika og gagnreynda þekkingu. Jafnframt geta þeir sett samfélagsleg fyrirbæri í samhengi og sett fram uppbyggilega gagnrýni á stjórnvöld. Þannig geta félagsráðgjafar ljáð heildarsýninni rödd hins meðvitaða fagmanns. Þetta hefur Chomsky ætíð gert óhræddur og það er ekki síst hugrekki hans og einurð sem hefur gert hann svo virtan sem raun ber vitni. Hann er sá fræðimaður á sviði félagsvísinda sem hvað mest er vitnað í, þrátt fyrir eða ef til vill vegna þess að hann tilheyrir ströngum skóla málvísindanna og beitir sömu vinnubrögðum til að rýna samfélagið sem hann er hluti af og í vísindunum.

Bókina *Mál, sál og samfélag* ætti enginn félagsráðgjafi að láta framhjá sér fara. Í henni eru kenningar sem opna nýjar faglegar víddir og gagnast félagsráðgjöfum, bæði á vettvangi og í akademísku samhengi. Það er ábyrgð fræðimanna að segja sannleikann og afhjúpa lygar, segir Chomsky og það á svo sannarlega við þegar félagsráðgjafar upplifa í starfi sínu aðstæður sem í eðli sínu eru faglegar og háþólitískar í senn.

Þórhildur Egilsdóttir